

Historisk Samfund for Ribe Amt 1902-77

I 75-året for oprettelsen af Historisk Samfund for Ribe Amt som det første af sin art her i landet vil det være rimeligt, ligesom det skete i 1927 og i 1952, at se tilbage. Hvordan begyndte det, hvem var mændene, der tog de første skridt til oprettelsen, og hvad havde de tænkt sig med dette historiske samfund? Og hvordan er de dengang stillede forventninger blevet virkeliggjort?

Ludvig Schrøder, forstander for Askov højskole, havde først på året 1901 været på besøg hos kollegaen *Frede Bojsen*, der efter at have afsluttet et mangeårigt politisk arbejde nu var optaget af lokalhistoriske studier af Møens historie. Han havde iværksat en indsamling af materiale, som han viste *Ludvig Schrøder*, der blev interesseret og rejste hjem til Askov opfyldt af tanken om, at et sådant indsamlingsarbejde, der også ville betyde en folkelig historisk vækkelse, burde tages op i hans egn og virkeområde. Han henvendte sig til stiftamtmand *Gustav Stemmann*, der var historisk interesseret, og sommeren 1901 indbød han til et møde i amtsgården. Heri deltog *L. Schrøder*, provst *J. Nissen*, Brørup, og højskolelærer *Poul Bjerge*, Askov, m.fl., og der var enighed om at søge oprettet et »Historisk Samfund«. Det er bemærkelsesværdigt, at man ikke valgte at bruge ordet »selskab« som betegnelse for den påtænkte sammenslutning. Heri lå vel, at man ville oprette en bred folkelig forening, åben for alle og ikke blot for de bogligt dannede. Siden fulgte jo mange amtshistoriske *samfund*.

Der var på mødet i amtsgården en første drøftelse af arbejdsprogrammet, og meningerne var lidt delte. *L. Schrøder* var, velsagtens under indtryk af *Frede Bojsens* eksempel, stemt for, at der skulle foretages en indsamling af historisk stof, der skulle danne et arkiv. *J. Nissen* ville foreslå oprettelsen af en forening, hvis medlemmer betalte et årligt kontin-

gent mod at få leveret en årbog, hvori indsamlet materiale kunne publiceres. Poul Bjerger kunne tilslutte sig denne tanke. Selv havde han jo vist vejen ved udgivelsen af sin »Årbog for dansk Kulturhistorie«, der udkom 1891-1900. Men han ville desuden foreslå en foredragsvirksomhed med historiske møder spredt over amtet, hvor lokalhistoriske emner skulle behandles. Dette blev bestemt.

Man ville foreløbig begynde at samle medlemmer. Et første foredragsmøde skulle holdes på Askov højskole 18. december 1901. På grund af stærk snestorm med togstandsning fik mødet næsten ingen tilslutning udefra, men skolen kunne selv samle en tilhørerskare på et par hundrede mennesker, der hørte taler af *Marius Kristensen*, *L. Schrøder*, *H. Nutzhorn*, *H. F. Feilberg* og *Poul Bjerger*, navne, som i de følgende år atter og atter skulle figurere som foredragsholdere.

I april 1902 opfordrede stiftamtmand Stemmann L. Schrøder, J. Nissen og Poul Bjerger til at lave et udkast til love, og der udsendtes en opfordring til medlemmerne om at stemme for vedtagelse, ligesom der ved skriftlig afstemning skulle vælges medlemmer til en bestyrelse. Følgende var foreslået: *L. Schrøder*, konsul *Breinholt*, Esbjerg, overlærer *J. Olsen*, Varde, provst *J. Nissen*, Brørup, pastor *J. Richter*, Vejen, og *Poul Bjerger*, Askov.

Ved et møde hos stiftamtmanden den 25. juli 1902 blev de indkomne stemmesedler, i alt 68, optalte. Det var kun en mindre del af medlemmerne, der havde afgivet stemme, men de ovennævnte valgtes samt stiftamtmand Stemmann, der blev formand. L. Schrøder blev næstformand, mens J. Nissen og J. Richter dannede redaktionsudvalg, som siden udvidedes med formanden. Poul Bjerger blev kasserer og sekretær. Hermed var Historisk Samfund en realitet, og ovennævnte dato regnes for stiftelsesdagen.

Et hovedsynspunkt for bestyrelsen var, at befolkningens historiske sans, eller rettere interesse, skulle vækkes. Heri lå, at folk i almindelighed havde en medfødt modtagelighed for

det fortidige, historien på det lokale plan. Herom vidnede jo den folkelige fortællekunst, der endnu omkring århundredskiftet holdtes i live, men som under en ny tids udvikling snart ville forstumme.*Det var dog ikke sagnene eller folkloren, Historisk Samfund ville komme til hjælp. Det var den konkrete historiske virkelighed, der skulle fremdrages, og her lå jo mange opgaver og ventede på løsning. Midlet til at få den jævne befolkning i tale var i 1902 først og fremmest »det levende ord«, foredraget, og dette har utvivlsomt stået den nyvalgte bestyrelse klart, så meget mere som de pågældende personer antagelig alle har været fortræffelige foredragsholdere. Det skulle vise sig, at man også kunne finde emner, der var egnede til formålet.

April 1903 foredrag i Varde, hvor H. F. Feilberg talte om Folketro om havet, og overlærer J. Olsen talte om salt- og kartoffelmelsindustri i Varde-egnen i tidligere tid. I juli s.å. afholdtes møde i Tirslund plantage, hvor L. Schrøder talte om generalkonsul H. Pontoppidan (Hamborg), og J. Nissen fortalte om fattigplejen i Brørup og Lindknud sogne i fordums tid, mens S. *Alkærsig* - et nyt navn, der siden skulle blive velkendt inden for Hist. Samf. - talte om dansk studehandel i det 18. århundrede. Ved et møde i september i Bække talte premierløjtnant *Gedde* om rytterfægtningen ved Vorbasse i 1864, mens pastor Richter fortalte om præsten Niels Tøxen i Veerst og hans modstand mod Pontoppidans pietistiske katekismus. I december var der møde i Esbjerg, hvor Schrøder talte om Esbjerg og gamle Breinholt, mens pastor E. K. *Thyssen* fortalte træk af Fanøs historie. Januar 1904 holdtes møde i Ribe, hvor foredragene, som tidligere var holdt i Bække, gentoges. Det var 5 møder med i alt 11 foredrag i løbet af et år, fordelt over land og by og med et alsidigt emnevalg. Om lødigheden af foredragene er der mulighed for at dømme, da de fleste af disse siden blev trykt i årbogen. Om tilslutningen til møderne hedder det i de gamle referater, at de var »velbesøgt«, ofte med et flertal af kvinder.

Mødet i Bække forsamlingshus havde samlet ca. 100 mennesker. Om mødet med samme program i Ribe skriver Stemann til Poul Bjerger, at det var »yderst vellykket« med ca. 250 tilhørere, hvoraf ikke-medlemmer måtte betale 25 øre i entré. Der blev et overskud på 35 kr. »hvoraf jeg har sendt hver af foredragsholderne halvdelen«. Ved et bestyrelsesmøde i april 1904 vedtoges, at foredragsholderne fremtidig burde have et mindre honorar.

Når foredragsvirksomheden gennem de næste ca. 25 år kunne fortsætte med 3-4-5 årlige møder og ofte med de samme talere, var det givetvis ikke gjort for honorarets skyld. Her bør påpeges en virkelig stor og betydningsfuld indsats. I 1930 holdtes ikke mindre end 8 foredragsmøder, hvoraf S. Alkær-sig talte ved de 4. Hermed synes foredragsvirksomheden at have kulmineret, hvad grunden hertil så kan have været. Efterhånden holdtes kun et par foredrag årligt som regel i forbindelse med årsmødet og generalforsamlingen og ved den årlige sommerudflugt.

Det skulle dog blive årbogen »Fra Ribe Amt«, der, efter at de mange foredrag var glemt, kom til at stå som det stærkeste udtryk for Hist. Samf.s virke. Allerede i vinteren 1903 kunne redaktionsudvalget præsentere den første årbog på 165 sider. Heri fandtes en halv snes mindre artikler af vekslende indhold. J. Nissen bidrog med: Om oplivelse af historisk sans, der var manuskript til et tidligere holdt foredrag i en forsamling af lærere. L. Schrøder skrev om Peder Palladius, J. Olsen om jydepotterne, overlærer Øllgård omtalte Anders Sørensen Vedels mindesmærke i Ribe, sparekassebestyrer Povl Andersen, Åstrup, skrev om Folkelig retsfølelse, plantør Jens Brüel skrev om Klitterne i Ribe amt, H. F. Feilberg omtalte Rumlepotten, J. Richter skrev om Et par gamle mindetavler i Ølgod kirke, cand. teol. J. B. Høyer fortalte om Fra kvægpestens dage i det 18. århundrede, S. Alkær-sig berettede om På jagt efter brændevinstøj, mens J. Nissen sluttede med Fra

den indbyrdes undervisnings dage. Stiftamtmand Stemann, der havde indledt årbogen med en omtale af Hist. Samf.s stiftelse, afsluttede med en oplysning om Erik Henningsens billede: På Askov 1902, der viser en forsamling i Dagmarsalen på højskolen og med portrætter af dens ledende kræfter.

Det må vist siges, at denne årbog 1903, som i dag er vanskelig at opdrive, ved alsidighed, emnevalg og stofbehandling var egnet til at oplive medlemmernes sans for svunden tid. Årbogen, der var trykt hos Konrad Jørgensen, Kolding, kunne købes for 2,50 kr. Den fik en fordelagtig og ret fyldig omtale i en række dagblade lige fra »Berlingske Tidende« til »Tiden« i Vejen.

»En god idé og en interessant bog« skrives i en anmeldelse, og fra flere anmeldere udtrykkes ønske om, at der i deres amt måtte tages skridt til at efterfølge eksemplet fra Ribe amt. Dette blev i høj grad taget til efterretning, så der i de følgende år opstod historiske samfund rundt i landet, først i Vejle amt i 1905. Et er en god start, noget andet at holde virksomheden i gang fremover. Hist. Samf. kom for at blive. År efter år kunne man udsende årbogen, der gerne omfattede 10-12 ark, men der har været år, således først i 1920'erne, hvor omfanget måtte begrænses, ikke på grund af stofmangel, men fordi økonomien satte grænse. Redaktionen, i de første ca. 25 år pastor J. Richter, synes aldrig at have savnet stof, og den allerede fra begyndelsen angivne linie, at årbogen skulle indeholde et alsidigt stof, noget for enhver smag, er fastholdt. Det kunne være fristende at forsøge en nærmere analyse af årbogens indhold gennem de mange år med en opdeling i emner som topografi, personalhistorie, erindringsstof samt afhandlinger, der bærer præg af egentlig forskning. Opgaven vil dog være yderst vanskelig, idet mange af artiklerne er »både-og«. Dog tør det vist hævdes, at årbøgerne har mange artikler, som bygger på en videnskabelig førstehåndsforskning. I øvrigt vil generalregistret, som udsendes i nær fremtid udarbejdet af H. K. Kristensen, der frem for nogen anden,

har bidraget til årbogen, kunne oplyse om årbogsstoffets rigdhed.

Fra o. 1930 optages en ny rubrik i årbogen: Anmeldelser. Her omtales nye bøger og publikationer, fortrinsvis lokalhistorie fra amtet, men også anden historisk litteratur. Denne orientering, som herigennem gives årbogens læsere, skønnes at være af betydning og er fortsat at finde i årbogen.

Ikke længe efter Hist. Samf.s oprettelse lagdes grunden til et *bibliotek*, der især skulle stå til rådighed for redaktøren. Foruden indkøb af bøger fik biblioteket gennem årene en betydelig tilvækst ved bytteforbindelser med andre amthistoriske samfund og faglige institutioner, hvis publikationer modtoges i bytte med årbogen. Ligeledes er der gennem årene samlet et *arkiv*, hvortil især Poul Bjerge har bidraget ved at samle og opklæbe dagbladsartikler vedrørende Hist. Samf. i tiden indtil o. 1915. Arkivet har, især i den sidste snes år, på ny haft tilvækst.

Medlemstallet og dermed kontingentindtægten har altid været det afgørende i Hist. Samf.s. virke. Udviklingen vil i store træk fremgå af følgende tal:

1904 ..	448 medlemmer	1945 ..	659 medlemmer
1905 ..	506 medlemmer	1960 ..	865 medlemmer
1915 ..	658 medlemmer	1976 ..	1601 medlemmer
1930 ..	672 medlemmer		

Der har været år med stagnation eller tilbagegang i medlemstallet, men hovedlinjen har dog været en jævn fremgang. Det bør ikke forbigås, at de skiftende bestyrelser ved en personlig hverveaktivitet holdt medlemstallet oppe. I de seneste år har desuden en hvervekampagne ved skriftlig henvendelse vist gode resultater. Noget sjældnere er det sket, at en person uopfordret ønsker indmeldelse, men det forekommer dog. Som personlig »hverver« af medlemmer vil mange have mødt dels et manglende kendskab til Hist. Samf.s eksistens overhovedet, dels en forestilling om, at et sådant

»samfund« måtte være et eksklusivt foretagende og ikke for almindelige mennesker. Heroverfor vil årbogen gerne være et overbevisende middel. Det bør også nævnes, at der uden for Hist. Samf.s bestyrelse altid har været interesserede medlemmer, som har virket for ny tilgang. Et tillidsmandssystem er i sin tid oprettet med repræsentanter rundt i sognene.

Historisk Samfunds økonomi blev alle dage en balance-kunst mellem hensynet til medlemskontingentets størrelse og modydelsen, dvs. årbogens omfang og udstyr. Flere forhold, bl.a. de tid efter anden opnåede tilskud fra stat, amt, kommuner samt pengeinstitutter, vil vanskeliggøre en statistisk belysning af det økonomiske sammenspil. Kun et par tal:

1903 var kontingentet 2,00 kr.,

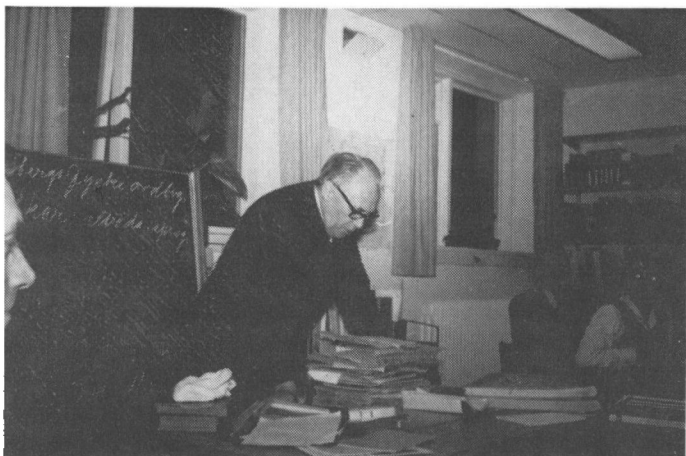
bogtrykkerregningen 746,00 kr.

1976 var kontingentet 40,00 kr.,

bogtrykkerregningen 65.000,00 kr.

Et fællestræk står dog tydeligt gennem alle de 75 år: Forfatterhonorarerne har, siden det i 1904 vedtoges at betale 20 kr. pr. ark (16 s.), holdt sig på samme forholdsmæssigt beskudne plan. Det samme gælder den godtgørelse, der ses at være tillagt redaktør- og kassererposterne.

Ved Dansk historisk Fællesforenings årsmøde 1914 i Ålborg deltog pastor J. Richter som repræsentant for Hist.Samf. Efter opfordring fra Poul Bjerger, der omhyggeligt havde samlet avisreferater fra mødet, skrev Richter om sine indtryk af de mange foredrag. Især hæftede han sig ved et foredrag af rigsarkivar *Secher*: Principperne for historisk udgivervirksomhed. »Han betoned, hvor uhyre forsigtig den bør være, der står i færd med at bogføre et fortids-dokument. Store fejl er her begået af ukyndige udgivere af lokalhistoriske tidsskrifter, som ikke har kunnet læse den gamle skrift. Hovedansvaret bør her hvile på redaktionerne. Han nævnede flere eksempler på meningsløse og latterlige læsemåder (her følger navne på nogle velkendte historiske forfattere, heriblandt en

Kursus i lokalhistorie. H. K. Kristensen underviser. (1971).

meget anset kulturhistoriker, der skulle have præsteret over 50 fejllæsninger pr. side)«.

Rigsarkivar Secher havde her, omend lidt skarpt, påpeget et væsentligt problem, og J. Richter indså, at her lå en opgave for Hist. Samf. Der skulle dog gå en årrække, inden man i 1929 kunne indbyde til et lokalhistorisk kursus i Esbjerg. Der var 30-40 deltagere, og kursuset havde karakter af en foredragsrække. 1949 afholdt Hist. Samf. i forbindelse med Esbjerg centralbibliotek et kursus i slægts- og gårdhistorie i Esbjerg, og her var øvelser i skriftlæsning på programmet. Denne kursusvirksomhed er med års mellemrum gentaget forskellige steder i amtet, oftest med H. K. Kristensen som lærer i skriftlæsningen og med den af ham udarbejdede vejledning i læsning af gotisk skrift som lærebog. Mange historisk interesserede amatører er herigennem hjulpet over den alvorlige forhindring, som manglende kendskab til fortidens skrift naturligvis må være.

Historisk Samfund har dels foranlediget, dels medvirket ved rejsningen af *mindesten*, idet forevigelsen i sten af histo-

Afsløring af mindesten for Tobiassen Kragelund. Professor P. Skautrup taler.

riske realiteter eller af fortjente personer ret beset måtte tale til eftertidens historiske sans. I 1932 rejstes mindet om *Skodborghus* ved Kongeåen, opført af mursten og granit, fundet i ruinerne af det nedbrudte anlæg. Udformningen skyldes billedhuggeren N. Hansen Jacobsen, Vejen. 1934 rejstes en *sten på Malthøj*, den gamle skelhøj, hvor de tre sogne, Holsted, Vejrup og Åstrup støder sammen. Også dette minde er N. Hansen Jacobsens værk. 1939 rejstes i Darum mindestenen for *H. F. Feilberg*, videnskabsmanden, der blev en af Hist. Samf.s første støtter inden for Askov-kredsen. I forbindelse med sommermødet i 1942 kunne præsenteres en mindesten for *Skads herredsting* ved Kors Kroen, og i 1943 rejstes en sten i Maltbæk mose til minde om *fundet af de to bronzelurer*. Samme år afsløredes ved Endrupholm en mindesten for *dr. phil. Oluf Nielsen*, Vestjyllands historiker i sit århundrede, født på Endrupholm. I 1950 rejstes i Darum et minde for lærer *P. J. Nielsen*, der virkede i Darum i 49 år. I 1953 blev *Poul Bjerger* mindet ved en sten, rejst foran alderdomshjemmet i Ølgod på hans fødegårds mark. 1965 fik en anden af Hist. Samf.s gode mænd, forfatteren *T. Tobiassen Krage-*

lund, sin mindesten i Hunderup by. Endelig var Hist. Samf. i 1974 med ved rejsningen af mindet for samfundets formand gennem en menneskealder, forfatteren *Salomon Frifelt*.

Det bør tilføjes, at der til samtlige forannævnte minder er ydet en betydelig økonomisk støtte fra anden side.

Også nogle *fredninger* af endnu synlige historiske minder er gennemført ved Hist. Samf.s medvirken. Gamle vejspor i heden ved Toftnæs i Alslev sogn og i Varde plantage samt Sct. Folmers kilde og »æ grå sten« i Alslev blev fredet i 1920'erne. Ligeledes gennemførtes i samarbejde med andre foreninger fredninger af en kampstenskælder ved det gamle Donslund, Hejnsvig sogn, og Kvie sø i Ansager sogn. Blandt beslægtede opgaver kan nævnes Hist. Samf.s formidling af en bevilling til istandsættelse af den fredede hovedbygning på Hennegård.

Også til arkæologien har Hist. Samf., som regel i samarbejde med Nationalmuseet, kunnet yde bidrag, idet der tid efter anden er foretaget *udgravninger*. I 1936 undersøgtes slotsbanken ved Varde af Søren Alkærsig, H.K. Kristensen og C. Lindberg Nielsen. Pastor K. Høgsbro Østergård foretog en undersøgelse af Kapelbanken i Torstrup sogn for at finde fundamenterne til Sct. Gertruds kapel. H. K. Kristensen forestod udgravningen af Sct. Gertruds kilde. Siden rejste sognets beboere en sten på kapeltomten.

I Hist. Samf.s første vedtægter nævnes, at man ud over årbogen skulle »tilskynde til og mulig fremhjelpe udgivelsen af samlede bearbejdelser af historiske emner, der særlig vedrører amtet.« En sådan støtte til især sognehistorier er gennem tiden ydet dels ved et mindre kontant tilskud, i andre tilfælde ved at aftage et mindre antal eksemplarer af bøgerne. Ingen havde dog nok i 1902 forestillet sig, at Hist. Samf. skulle komme til at drive en udgiver- og forlagsvirksomhed, som man i 75-året må betragte som en væsentlig side af samfundets virke.

Under besættelsen kom i 1941 en lov, hvorefter der kunne

ydes støtte til særlige beskæftigelsesforanstaltninger for at fastholde dansk arbejdskraft ved dansk arbejde, herunder særlige bogtryksarbejder. Hist. Samf. fik godkendelse som udgiver og udgav H. K. Kristensen: Øster Horne herreds historie, J. M. Lauridsen: Min slægtshistorie, og Steen B. Bøcher: Vandmøller i Ribe amt. Herefter fulgte:

- 1956 H. K. Kristensen: Lille vejledning i læsning af gotisk skrift. 16 s. 3. opl. 1971.
- 1958 P. Friis og H. K. Kristensen: Maleren Chr. Lyngbos vestjyske billeder i udvalg. 32 s. 2. opl. 1963.
- 1964 Gunde Pedersen: En styrmands selvbiografi. 52 s. Optryk efter org. fra 1913.
- 1965 H. K. Kristensen: Gamle sydvestjyske fiskerlejer. 212 s.
- 1966 Carsten Teilman Hald: Vestjyske adelsfolk. Den Teilmanske portrætsamling på Gjellerupholm. 92 s.
- 1967 Mads Pedersen Rostoch: Dend gamle og navn-kundig Kiøbstæd Ribe. Ved Mogens Bencard. 91 s. Gratis medlemslevering.
- 1968 H. N. Skade: Gredstedbro ved Kongeåen. 179 s. Gratis medlemslevering.
- 1968 H. K. Kristensen: Hovedgården Estrup i Malt herred. 166 s.
- 1968 Vald. Andersen: Register til Malt herreds tingbøger 1657-1719 24 s.
- 1969 P. S. Vig: Hyrdeliv på Heden. Ved Chr. Winther. 40 s. Gratis medlemslevering.
- 1973 S. Manøe Hansen og H. K. Kristensen: Glimt fra Ribe amts fortid. Gratis medlemslevering. 36 s.
- 1973 David Grønlund: Historisk Efterretning om de i Ribe Bye for Hexerie forfulgte og brændte mennesker. Ved Kirsten Agerbæk. 194 s.
- 1973 Vald. Andersen: Foldingbro. 169 s.
- 1974 Anders Simonsen: Nogle Optegnelser om Andst og Gjesten Sogne. Optryk efter org. 1888. 56 s.

- 1974 Villads Villadsen: Ribe Domkirke. 63 s.
- 1976 Oluf Nielsen: Malt herred. Optryk efter org. 1870. 192 s.
- 1976 Peder Hegelunds almanakoptegnelser I-II. Ved Bue Kaae. 652 + 444 s.
- 1977 En dansk bondeskipperes historie. Ved H. K. Kristensen. 112 s., ill.
- 1977 Strandingen og redningsaktioner. Ved S. Manøe Hansen. 200 s. ill.
- 1977 Bue Kaae: Peder Hegelund. Biografi. 100 s. ill.

Udgivervirksomheden har ikke haft kommercielt sigte, og Hist. Samf.s økonomiske engagement i ovennævnte udgivelser har været forskelligt fra bog til bog. I reglen er der ydet tilskud fra anden side, og da forfatterne sjældent har modtaget noget honorar af Hist. Samf., har dette i nogle tilfælde kun lagt navn til. Alle udgivelser har været tilbudt vore medlemmer til særpris, og når økonomien har tilladt det, har medlemmerne modtaget publikationen gratis.

Formænd

Stiftamtmand G. Sternmann 1902-22.
 Højskolelærer, dr. phil. Marius Kristensen 1922-27.
 Fhv. højskoleforstander Søren Alkærsig 1927-31.
 Redaktør C. Willemoes 1931-34.
 Stiftsprovst, dr. phil. C. I. Scharling 1934-37.
 Forfatteren Salomon J. Frifelt 1937-65.
 Kontorchef O. Clausen Nielsen 1965-66.
 Førstelærer H. K. Kristensen 1966-69.
 Stiftamtmand M. Edelberg 1969-1977.

Redaktører

Sognepræst J. Richter 1902-28.

Fhv. højskoleforstander S. Alkærsig 1929-38.

Førstelærer H. K. Kristensen 1938-71.

Fhv. overlærer Vald. Andersen 1971

Kasserere

Højskolelærer Poul Bjerger 1902-14.

Konsul C. Breinholt 1914-25.

Landbrugslærer E. Konradi 1925-35.

Førstelærer H. K. Kristensen 1935-52.

Lærer John Kvist 1952-64.

Fru Christa Kvist (uden for bestyrelsen) 1964-68.

Lærer, museumsinspektør S. Manøe Hansen 1968-

Bestyrelses- og udvalgsmedlemmer m. v.

Stiftamtmand G. Stemann, Ribe.

Medl. af redaktionsudvalg, 1902-22.

Højskoleforstander L. Schrøder, Askov, 1902-08.

Konsul C. Breinholt, Esbjerg, 1902-26.

Overlærer J. Olsen, Varde, 1902-12.

Provst J. Nissen, Brørup, 1902-10.

Medl. af redaktionsudvalg.

Sognepræst J. Richter, Vejen, 1902-28.

Medl. af redaktionsudvalg.

Højskolelærer Poul Bjerger, Askov, 1902-16. Sekretær.

Sognepræst M. H. Nielsen, Kvong, 1908-22.

Medl. af redaktionsudvalg.

Landbrugslærer E. Konradi, Brørup, 1910-17.

Lærer H. P. H. Novrup, Alslev, 1912-42.

Højskolelærer, dr. phil. Marius Kristensen, Askov, 1916-27.

Sognepræst H. G. A. Jørgensen, Farup, 1917-27.

Medl. af redaktionsudvalg.

Læge H. Torbøl, Nr. Nebel, 1922-42.

Medl. af redaktionsudvalg.

Førstelærer N. H. Bloch, Ølgod, 1922-25.

Landbrugslærer E. Konradi, Brørup, 1925-35. Revisor.

Seminarieforstander H. Haar, Ribe, 1926-30.

Medl. af redaktionsudvalg.

Fhv. højskoleforstander Søren Alkærsig, Vejen, 1927-39.

Medl. af redaktionsudvalg.

Førstelærer P. H. Haahr, Tistrup, 1927-31.

Redaktør H. C. Larsen, Grindsted, 1929-33.

Fabrikant N. M. Kromann, Esbjerg, 1930-31.

Medl. af redaktionsudvalg, sekretær.

Redaktør C. Willemoes, Ribe, 1931-34.

Førstelærer H. K. Kristensen, Lunde, 1931-69.

Medl. af redaktionsudvalg. Sekretær.

Fabrikant N. M. Kromann, Esbjerg, 1933-42.

Stiftsprovst, dr. phil. C. I. Scharling, Ribe, 1934-37.

Medl. af redaktionsudvalg.

Forstander Kr. la Cour Pedersen, Skibelund, 1935-48.

Medl. af redaktionsudvalg.

Forfatteren Salomon J. Frifelt, Ølgod, 1937-65.

Højskolelærer, dr. phil. Roar Skovmand, Askov, 1939-46.

Redaktør P. Friis, Varde, 1942-65.

Forretningsfører T. Tobiassen Kragelund, Esbjerg, 1942-58.

Revisor.

Biskop, dr. phil. C. I. Scharling, Ribe, 1942-51.

Medl. af redaktionsudvalg.

Sognepræst K. Høgsbro Østergård, Aastrup, 1946-68.

Medl. af redaktionsudv.

Biskop M. C. Lindegaard, Ribe, 1948-57.

Førstelærer John Kvist, Kragelund, 1951-1964.

Seminarirektor Svend Mogensen, Ribe, 1957-74.

Medl. af redaktionsudvalg.

Snedkermester Niels Thomsen, Esbjerg, 1958-68.

Medl. af redaktionsudvalg.

Sparekassedirektør O. Clausen Nielsen, Ribe, 1965-66.

Overlærer Vald. Andersen, Bække, 1965.

Medl. af redaktionsudvalg.

Lærer S. Manøe Hansen, Ølgod, 1965-

Antikvar Mogens Bencard, Ribe, 1966-

Ingeniør G. Ibsen Sørensen, Esbjerg, 1968-

Seminarieadjunkt Verner Bruhn, Esbjerg, 1968-71.

Stiftamtmand M. Edelberg, Ribe, 1969-77.

Skoleinspektør J. Rasmussen, Andst, 1971-72.

Mag. art. Kirsten Agerbæk, Ribe, 1972-

Seminarielektor Verner Bruhn, Esbjerg, 1974-

Medl. af redaktionsudvalg.

Revisorer uden for bestyrelsen

Købmand C. N. Termansen, Ribe, 1903-35.

Adjunkt P. Abell, Ribe, 1903-11.

Amtsrevisor Voxlev, Ribe, 1911-20.

Kontorchef Lerche Thomsen, Ribe, 1920-56.

Adjunkt C. Lindberg Nielsen, Esbjerg, 1942-43.

Kunstmaler Niels Holbak, Esbjerg, 1943-55.

Lærer H. Øllgård, Ølgod, 1955-65.

Overassistent T. M. Sørensen, Ribe, 1956-59.

Adjunkt Lennart Edelberg, Ribe, 1959-66.

Gdr. Svend B. Troelsen, V. Vedsted, 1965-

Sognepræst Gudmund Kelstrup, Malt, 1966-71.

Gdr. Jens Kusk, Tjæreborg, 1971-

Hvordan gik det så med »den historiske sans« i løbet af de 75 år? Svaret må uden tvivl blive positivt. Der er sket en udvikling i retning af en mere udbredt interesse for fortiden og dens minder. Vi ser i dag på oldtidshøjene med større respekt, end det var tilfældet omkring århundredskiftet. Vi har fået et nyt syn på gamle bygningsværker, ikke mindst vore gamle kirker, og bevaringsinitiativet kommer i vore dage klart og konkret til udtryk. Museumsverdenen og forskningen

Sommerudflugten 1976. Rømø, hvor stiftamtmand Edelberg fortalte om Juvre priel.

har på hvert sit område fulgt denne udvikling op. Heri må dog givetvis ses et resultat af den almindelige velstandsvækst og den oplysning, som især massemedierne har formidlet.

På det mere lokale plan afspejles denne udvikling i de mange sognebeskrivelser, som er fremkommet, men vel især i oprettelsen af *lokalhistoriske arkiver* overalt i landet. Mon ikke vi netop i disse nydannelser ser de intentioner, som i 1902 førte til oprettelsen af Historisk Samfund for Ribe amt, virkeliggjort.

Vald. Andersen.

Vald. Andersen, f. 1904, pens. overlærer. Liljevej 8, Vejen. Litterære arbejder: Bøger af lokalhistorisk/historisk indhold. Artikler i amtshistoriske årbøger og andre tidsskrifter.